

REPUBLIKA E KOSOVËS - РЕПУБЛИКА КОСОВО - REPUBLIC OF KOSOVO
GJYKATA KUSHTETUESE
УСТАВНИ СУД
CONSTITUTIONAL COURT

Priştine, 20 Eylül 2012
Nr. Ref.: AGJ 297/12

MAHKEME KARARI

Başvuru No: KO 57/12

Başvurucu

Kosova Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Atifete Jahjaga Ekselansları'nın 04/L-084 sayılı Kosova Güvenlik Güçleri Mensuplarına Yönelik Emeklilik Yasası'nın kabulü için yapılan oylamaya itirazına ilişkin başvuru

KOSOVA CUMHURİYETİ ANAYASA MAHKEMESİ

Mahkeme Heyeti:

Enver Hasani, Başkan
Kadri Kryeziu, Başkanvekili
Robert Carolan, Üye
Altay Suroy, Üye
Almiro Rodrigues, Üye
Snezhana Botusharova, Üye
Ivan Čukalović, Üye

Başvurucu:

1. Başvurucu, yetkili temsilcileri Bay Xhafer Tahiri ve Bayan Ariana Qosaj Mustafa aracılığıyla başvuruda bulunan Kosova Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Atifete Jahjaga Ekselansları (bundan sonra: "Cumhurbaşkanı")'dır.

İlgili Hukuk

2. Başvuru Kosova Cumhuriyeti Anayasası'nın (bundan sonra: "Anayasa") 84.9 ve 113.2 fıkralarına ve Kosova Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (bundan sonra: "İçtüzük") 56. kuralı 1. fıkrasına isnat edilmiştir.

Mahkeme Süreci

3. Kosova Cumhurbaşkanı 31 Mayıs 2012 tarihinde yasal temsilcileri aracılığıyla Kosova Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi'ne (bundan sonra: "Mahkeme") başvurmuştur.
4. Mahkeme Sekreteryası 4 Haziran 2012 tarihinde başvurunun yapıldığını İçtüzük uyarınca Kosova Cumhuriyeti Meclis Başkanı Sayın Jakup Krasniqi'ye ve Kosova Güvenlik Güçleri Bakanı Sayın Agim Çeku'ya bildirmiştir.
5. Mahkeme Başkanı'nın 6 Haziran 2012 tarihli kararıyla Üye Altay Suroy raportör yargıç olarak görevlendirilmiş ve Üye Snezhana Botusharova başkanlığında üyeler Ivan Çukalović ve Enver Hasani'den oluşan Ön İnceleme Heyeti belirlenmiştir.
6. Kosova Güvenlik Güçleri Bakanı 7 Haziran 2012 tarihinde başvuruya ilişkin cevabını sunmuştur. Meclis Başkanı'nın cevabını Mahkeme 18 Haziran 2012 tarihinde teslim almıştır.
7. Ön İnceleme Heyeti 13 Temmuz 2012 tarihinde Raportör Yargıcın raporunu görüştüktan sonra başvurunun kabul edilirliliğine ilişkin öneri sunmuştur. Mahkeme Heyeti aynı tarihte kapalı duruşmada başvuruyu görüşerek oylamıştır.

Başvurunun Konusu

8. Kosova Cumhurbaşkanı 04/L-084 sayılı Kosova Güvenlik Güçleri Mensuplarına Yönelik Emeklilik Yasası'nın Anayasa'ya uygunluğu konusunda itirazları olup çıkarttığı kararla bu yasayı Kosova Meclisi'ne geri çevirmiştir.
9. Kosova Cumhurbaşkanı bunun neticesinde Mahkeme'ye başvurarak söz konusu yasanın Cumhurbaşkanı'nın yasayı yeniden görüşülmesi için geri çevirme kararıyla ilgili olan 70. madde 4. fıkrasının Anayasa ihlali oluşturup oluşturmadığının denetlenmesini talep etmiştir.
10. Cumhurbaşkanı'nın başvurusuna göre Anayasa Mahkemesi'nde yapılacak anayasal denetimin konusu şudur:

Kosova Cumhuriyeti Anayasası'nın 84. maddesi 6. fıkrası uyarınca Kosova Cumhurbaşkanı'nın kararıyla yeniden görüşülmek üzere Kosova Meclisi'ne çevrilen 04/L-084 sayılı Kosova Güvenlik Güçleri Mensuplarına Yönelik Emeklilik Yasası oylanırken Kosova Cumhuriyeti Anayasası'nın 80. madde 4. fıkrası ve buna bağlı olarak Cumhurbaşkanı'nın yasayı iade etme yetkisi ihlal edilmiş midir?

Söz Konusu Talebe İlişkin Olguların Özeti

11. 04/L-084 sayılı Kosova Güvenlik Güçleri Mensuplarına Yönelik Emeklilik Yasası (bundan sonra: “FSK Emeklilikleri Yasası”) 15 Mart 2012 tarihinde Kosova Cumhuriyeti Meclisince kabul edilmiştir. Yasa oylandığında 69 milletvekili Kabul oyu kullanırken Ret veya Çekimser oy kullanan milletvekili olmamıştır.
12. Kabul edilen yasa metni Kosova Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı’na onaylanıp ilan edilmesi için 26 Mart 2012 tarihinde gönderilmiştir.
13. Kosova Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı yasanın yeniden görüşülmek üzere Meclis’e iadesi için 3 Nisan 2012 tarihinde Karar (bundan sonra: “Kabul Edilmiş Yasanın İadesine İlişkin Karar”) almıştır.
14. 3 Nisan 2012 tarihli Kabul Edilmiş Yasanın İadesine İlişkin Kararın hukuki dayanağı Anayasa’nın 84.6 fıkrasıdır.
15. Kararın esasa ilişkin bölümünde “Kosova Cumhurbaşkanı bu kararı bir maddenin Kosova Cumhuriyeti Meclisinde yeniden görüşülüp yeni bir maddenin önerilmesi amacıyla almıştır.
16. Aslında Cumhurbaşkanı Meclise FSK Emeklilikleri Yasası’nın 27. maddesine yeni bir fıkra teklif etmiştir. Teklif edilen fıkra şöyledir:

“Kamusal fonların bulunmadığı durumlarda, Kosova’nın mali güvenliğini tehlikeye atmayacak şekilde kanundan kaynaklanan kazanımlarla ilgili olarak kısıtlama getirebilir.
17. Cumhurbaşkanı, 3 Nisan 2012 tarihinde kabul edilen Yasa’nın yeniden görüşülmesi için iade kararında “Bu maddenin kapsamamasıyla Kosova Cumhuriyeti Kurumlarının, uygulanması Anayasa ile zorunlu olan uluslararası anlaşmalarla üstlenmiş oldukları sorumluluklarını yerine getirmek anlamında demokratik işleyişleri tehlikeye atılır” tespitinde bulunmuştur.
18. Cumhurbaşkanı, kararının gerekçesinde Uluslararası Para Fonu (IMF)’na Üyelik Anlaşması imzalandıktan sonra Kosova’ya kolay krediler ve teknik destek şeklinde mali destek sağlayacak uluslararası yükümlülüklerin yerine getirilmesi üstlenildiğini bildirmiştir. Devamında Cumhurbaşkanı, IMF ile anlaşmanın imzalanmayışının Kosova Cumhuriyeti’ne hangi nedenle katmerli zarar vereceğini ileri sürmüştür.
19. Kabul edilen yasanın iadesine ilişkin 3 Nisan 2012 tarihli karar daha sonra Kosova Güvenlik Güçleri İçişleri, Güvenlik ve Denetim Komisyonu tarafından incelenmiştir.
20. Ancak söz konusu komisyon Cumhurbaşkanı tarafından önerilen değişikliğin kabul edilmesi taraftarı değildi.
21. Meclis 3 Mayıs 2012 tarihinde bir oturum yapmıştır. 3 Mayıs 2012 tarihli oturumun kayıt transkripsiyonundan gündemin son maddesinin “Kosova Cumhurbaşkanı tarafından Kosova Güvenlik Güçleri Mensuplarına Yönelik Emeklilik Yasası’nın yeniden görüşülmek üzere iadesine ilişkin kararı” olduğu anlaşılmaktadır.
22. Bu, oturum transkripsiyonuna dayanarak Meclis Başkanı’nın 71 milletvekilinin mevcut olduğu tespitinden sonra şu beyanda bulunduğu tespit edilmiştir: “Cumhurbaşkanı’nın talebinin onaylanması için 61 oyun sağlanması gerekir”. Transkripsiyonun en sonunda şu ifade yer almaktadır: “Cumhurbaşkanı tarafından

yapılan değişiklik önergesi 29 kabul, 34 ret ve 2 çekimser oyla kabul edilmediği tespit edilmiştir”.

23. Meclis Başkanı 3 Mayıs 2012 tarihinde şu kararı almıştır: “1. Kosova Cumhurbaşkanı tarafından 04/L-84 sayılı Kosova Güvenlik Güçleri Mensuplarına Yönelik Emeklilik Yasası hakkında yapılan değişiklik önergesini Meclis onaylamamıştır”. Devamında “04/L-84 sayılı Kosova Güvenlik Güçleri Mensuplarına Yönelik Emeklilik Yasası, Mecliste 15 Mart 2012 tarihinde kabul edildiği şekilde ilan edildiği sayılır” denmiştir.

Tarafların Cevapları

24. Kosova Güvenlik Güçleri Bakanı 7 Haziran 2012 tarihinde gönderdiği cevabında FSK Yasası’nın oylanması sürecinde Kosova Cumhuriyeti Anayasası’nın 80. madde 4. fıkrasının ihlal edilip edilmediğine Mahkeme’nin karar vermesine destek verdiğini bildirmiştir.
25. Meclis’in 18 Haziran 2012 tarihinde gönderdiği cevabında Meclis Başkanı tarafından teslim alınan 3 Nisan 2012 tarihli kararın Anayasa’nın 80.4 fıkrasına uygun olduğu vurgulanmıştır.
26. Meclis, bundan önce benzer durumlardaki uygulamalara da atıfta bulunarak şunu belirtmiştir: “Kosova Cumhuriyeti Anayasası’nın yürürlüğe girdiği 5 Haziran 2008 tarihinden itibaren Cumhurbaşkanı’nın yasalara yaptığı uyarıları oyçokluğuyla (61 “kabul” oyu) kabul ettikten sonra ilgili değişiklikler yapılarak yasaların ilan edilmiş olarak sayıldığı durumlar yanı sıra Cumhurbaşkanı’nın uyarıları kabul edilecek oyçokluğu (61 “kabul” oyu) sağlanamadığı durumlar olup ilgili değişiklikler yapılmadan yasaların ilan edilmiş olarak sayıldığı durumlar olmuştur.
27. Meclis’in gönderdiği cevabın sonunda şu ifadeye de yer verilmiştir: “Kosova Cumhuriyeti Anayasası’nın hiçbir hükmünde Kosova Cumhuriyeti Meclisinde karar alma aşamasında oylama esnasında Meclis Milletvekillerinin “ret” oyçokluğunun aranması gerektiği belirtilmemiştir.

Başvurunun Kabul Edilirliği

28. Anayasa’nın 113. maddesi 1. fıkrası gereğince Anayasa Mahkemesi’nin ancak yetkili taraflarca hukuka uygun başvurular hakkında karar alma yetkisi vardır.

29. Anayasa’nın 84.9 fıkrası şöyledir:

*Madde 84 [Cumhurbaşkanının Yetkileri]
Kosova Cumhurbaşkanı:*

(9) Anayasal konuları Anayasa Mahkemesine gönderebilir;

30. Anayasa’nın 84. madde 9. fıkrasına göre Kosova Cumhurbaşkanı’nın anayasal konularla ilgili olarak Anayasa Mahkemesi’ne başvurmaya yetkili olduğu açıktır.

31. Anayasa Mahkemesi, Cumhurbaşkanı’nın aşığıdaki hususlara ilişkin soru yönelttiğini tespit etmiştir:

- 1) 04/L-084 sayılı Kosova Güvenlik Güçleri Mensuplarına Yönelik Emeklilik Yasası (bundan sonra: “FSK Mensuplarına Yönelik Emeklilik Yasası”) oylanırken Kosova Cumhuriyeti Anayasası’nın 80. madde 4. fıkrası ihlal edilmiş midir?

2) *Kosova Cumhuriyeti Anayasası'nın 84. maddesi 6. fıkrası uyarınca Cumhurbaşkanı'nın yeniden görüşülmek üzere yasa iade etme yetkisi ihlal edilmiş midir?*

32. Başvurunun kabul edilir ilan edilmesi için Anayasa, 113. madde 3.fıkra 1. bendine istinaden Mahkeme'ye başvuruların meşru bir şekilde yetkili taraflarca yapılmasını gerekli kılmıştır. Mahkeme Cumhurbaşkanı tarafından yapılan başvurunun meşru bir şekilde yapıldığını tespit etmiştir. Anayasa'nın yorumlanmasında nihai makam olan Mahkeme, başvuru konusunun anayasal konu olduğunu da tespit etmiştir. Öyle ki Cumhurbaşkanı yetkili taraf olarak anayasal bir meseleyi Mahkeme'ye getirmiştir.

33. Başvuruda ortaya konan mesele Anayasa'nın 84. madde 9. fıkrasının belirlediği şekilde anayasal meseledir. Bu yüzden başvurunun Anayasa'nın 113. madde 1. fıkrası bağlamında değerlendirilmesi gerekli değildir.

34. Netice itibariyle başvuru kabul edilir niteliktedir.

Başvurunun Esası

35. Mahkeme baştan itibaren bu kararın 16 ve 17. maddelerinde özetlenen olgulara atıfta bulunmak ister. Cumhurbaşkanı'nın 3 Nisan 2012 tarihinde çıkarttığı kararın esasa ilişkin bölümünde belirtildiği şekilde "Kosova Cumhurbaşkanı bu kararı bir maddenin Kosova Cumhuriyeti Meclisinde yeniden görüşülüp yeni bir maddenin önerilmesi amacıyla almıştır".

36. Cumhurbaşkanı sonuç olarak Meclise, FSK Emeklilikleri Yasası'nın 27. maddesine yeni bir fıkra eklenmesini önermiştir.

Cumhurbaşkanı'nın yeniden görüşülmek üzere yasa iade etme hakkının ihlaline ilişkin olarak

37. Cumhurbaşkanı tarafından ortaya konan anayasal mesele konusunda cevap verebilmesi için Mahkeme, Anayasa'nın 84. madde 6. fıkrasından kaynaklanan yetkilerini kullandığı anda Cumhurbaşkanı'nın Meclis'te kabul edilen yasa veya yasanın özel bir hükmüne itiraz etmeksizin Anayasa'nın 80. madde 1. fıkrası uyarınca değişiklik önergesi vermeye hakkı olup olmadığını değerlendirmek durumundadır.

38. Mahkeme, Cumhurbaşkanı'nın kabul edilen FSK Mensuplarına Yönelik Emeklilik Yasası'nın Kosova Cumhuriyeti veya onun topluluklarının meşru çıkarları için zararlı olarak değerlendirebileceği özel bir hükmünü geri çevirmediğini tespit etmiştir. Cumhurbaşkanı bunun yerine FSK Mensuplarına Yönelik Emeklilik Yasası'nın 27. maddesine bir fıkranın ilave edilmesini önermiştir.

39. Mahkeme bu başvuruyu ele alırken Cumhurbaşkanı'nın Anayasa'nın 84. madde 6. fıkrasında belirtildiği şekilde kabul edilen bir yasayı iade etme yetkilerini değerlendirmek durumundadır.

40. Anayasa'nın 84.6 fıkrası [Cumhurbaşkanı Yetkileri] şöyledir:

Onaylanan yasaların, Kosova Cumhuriyeti veya topluluklardan birinin veya daha fazlasının yasal çıkarları açısından zararlı olduğuna kani olduğu durumlarda, yeniden gözden geçirilmek üzere iade eder. Bir yasayı iade etme hakkından bir defa yararlanabilir.

41. Anayasa'nın bu hükmü Anayasa'nın 80. madde 3 ve 5. fıkralarıyla ilgili olarak değerlendirilmelidir. Bu fıkralar şöyledir:

Madde 80 [Yasaların Onaylanması]

3. Cumhurbaşkanı yasayı Meclise iade ederse, iade gerekçelerini bildirmelidir. Kosova Cumhurbaşkanı, bir yasayı yalnız bir defa Meclise iade edebilir.

5. Kosova Cumhurbaşkanı, aldığı yasayla ilgili sekiz (8) gün içerisinde imza veya iade kararı almazsa, onun imzası olmadan yasa ilan edilmiş sayılır ve Resmi Gazetede yayımlanır.

42. Anayasa Cumhurbaşkanı'nın bir yasayı askıya almak için "veto ile durdurma yetkisi"ni öngörmüştür.
43. Cumhurbaşkanı bu şekilde (Anayasa'nın 83. maddesinde belirtildiği üzere) toplumun birliğini temsil ederek devletin başıdır ve Kosova Cumhuriyeti'nin demokratik kurumlarının işleyişinin güvencesi olup belli yasama işlevini yerine getirir.
44. Mahkeme, Cumhurbaşkanı'nın bu görevinin Anayasa'da öngörüldüğü şekliyle, diğerleri arasında, aşağıda belirtilen nedenlerden dolayı daha çok sınırlayıcı özelliğe sahiptir:
45. Birinci neden, Cumhurbaşkanı (Anayasa'nın 80.1 fıkrası uyarınca) sadece aktif hale getirilmesi gerekli olan (bkz. Anayasa'nın 80. madde 2 ve 3. fıkraları) Meclis'te gerektiği şekilde artık kabul edilmiş yasaların ilanını askıya alabilir.
46. İkinci neden, Meclis'te kabul edilen yasanın teslim edilmesinden sonra Cumhurbaşkanı sekiz gün içerisinde müdahale etmelidir; aksi halde Anayasa'nın 80.5 fıkrası uyarınca ilan edilmiş sayılır.
47. Üçüncü neden, Cumhurbaşkanı iade edilen yasaya ilişkin gerekçelerini belirtmelidir.
48. Bu gerekçeler Cumhurbaşkanı'nın Kosova Cumhuriyeti veya onun topluluklarının meşru çıkarları için zararlı olarak değerlendirmesiyle ilişkilendirilebilir (bkz. Anayasa'nın 80.3 ve 84.6 fıkraları).
49. Dördüncü neden, Cumhurbaşkanı bir yasanın geri çevrilme hakkını bir defa kullanabilir (bkz. Anayasa'nın 80.3 fıkrası).
50. Mahkeme, cumhurbaşkanlarının yasaları parlamentolara geri çevirmeye ilişkin veto haklarının birçok anayasada bulunduğu bilgisine sahiptir.
51. Örneğin: Fransa Anayasası'nın 10. maddesi şöyledir: *Cumhurbaşkanı, kesin olarak kabul edilmiş olan yasaları, Hükümete sunulmalarını takip eden on beş gün içinde ilân eder. Bu sürenin bitmesinden önce, yasanın ya da bazı maddelerinin yeniden müzakere edilmesini Parlamentodan isteyebilir. Bu yeniden müzakere istemi reddolunamaz.*
52. Diğer yandan Yunanistan Anayasası'nın 42. maddesi şöyledir:

Madde 42 [Yasaların onaylanması, veto]

(1) Cumhurbaşkanı Parlamento tarafından kabul edilen yasaları kabul tarihinden bir ay içerisinde ilan edip yayımlar. Cumhurbaşkanı yukarıda belirtilen süre

içerisinde veto gerekçelerini bildirerek kabul edilmiş bir yasayı Parlamento'ya geri çevirebilir.

(2) *Cumhurbaşkanı tarafından veto edilmiş bir yasa veya kişiye has yasa Parlamento oturumuna götürülüp 76. madde 2. fıkrada öngörülen prosedür uyarınca üye tamsayısının mutlak çoğunluğunun oyuyla tekrar kabul edildikten sonra Cumhurbaşkanı yasayı kabul edildiği günden on gün içerisinde ilan edip yayımlar.*

53. *Bulgaristan Anayasası'nın 101. maddesinde Cumhurbaşkanı'nın veto hakkı şöyle tanımlanmıştır:*

Madde 101 [Veto]

(1) *Cumhurbaşkanı, 88.(3) fıkrasında belirtilen süre içerisinde, reddedilmeyecek şekilde niyetini belirterek bir yasayı Ulusal Meclise çevirmekte serbesttir.*

(2) *Böyle bir yasanın yeniden kabulü için Ulusal Meclis üye tamsayısının mutlak çoğunluğunun oyunu gerektirir.*

(3) *Ulusal Meclis tarafından yasanın yeniden kabul edilip Cumhurbaşkanı'na gönderilmesinden sonra yedi gün içerisinde ilan edilir.*

54. *Litvanya Anayasası'nın 72. maddesi şöyledir:*

Seimas, Cumhurbaşkanı tarafından tekrar gönderilen bir yasayı görüşüp onaylayabilir.

Seimas tarafından görüşülen yasa Cumhurbaşkanı'nın gönderdiği değişiklik veya eklerin Seimas üye tamsayısının 1/2'den fazlasının oyuyla veya anayasal bir yasa söz konusu ise üye tamsayısının 3/5'nün oyuyla kabul edilir.

Cumhurbaşkanı bu tür yasaları üç gün içerisinde imzalayıp derhal resmen ilan etmelidir.

55. *Amerika Birleşik Devletleri Anayasası'nın 1. madde 7. fıkrası şöyledir: Temsilciler Meclisi ve Senato tarafından kabul edilen her yasa tasarısı yasalasmadan önce, Birleşik Devletler Başkanı'na sunulacaktır; eğer Başkan uygun görürse bunu imzalayacaktır, fakat uygun görmezse itirazları ile birlikte bunu kaynaklandığı meclise geri gönderecektir; bu meclis, genel olarak, itirazları tutanaklara geçirecek ve yasa tasarısını yeniden görüşecektir. Yeniden görüşme sonunda yasa tasarısı o meclisin üçte ikisi tarafından kabul edilirse, tasarı itirazlarla birlikte yeniden görüşülmesi için öteki meclise gönderilecektir. Yasa tasarısı, bu meclisin de üçte ikisi tarafından kabul edildiğinde, yasalacaktır. Fakat bütün bu gibi hallerde her iki meclisteki oylar evet ve hayır olarak saptanacak ve tasarının lehinde ve aleyhinde olan kişilerin adları her iki meclisin de tutanaklarına geçecektir. Başkan bir yasa tasarısını, kendisine sunulduğundan itibaren on gün içinde (Pazar günleri hariç) meclise geri göndermezse, tasarı Başkan tarafından imzalanmış gibi yasalacaktır, ancak Kongre tatile girerek yasanın geri dönüşünü engellediği takdirde yasalasmayacaktır.*

56. *Son olarak Portekiz Anayasası'nın 136. maddesi (Kanunu yürürlüğe sokma ve veto) şöyledir:*

1. *Cumhuriyet Meclisi'nin yürürlüğe sokulması için gönderdiği herhangi bir kararnamemin alınmasından veya Anayasa Mahkemesi'nin kararnamenin hiçbir hükmünün anayasaya aykırı olmadığına hükmeden kararından itibaren yirmi gün içinde, Cumhurbaşkanı kararnameyi ya yürürlüğe sokar ya da veto*

hakkını kullanır. Veto durumunda, veto gerekçesini ortaya koyan bir yazı göndererek kararnamenin yeniden görüşülmesini ister.

2. *Cumhuriyet Meclisi, tüm Üyelerin salt çoğunluğuyla önceki oyunu teyit ederse, Cumhurbaşkanı kararnameyi aldıktan sonraki sekiz gün içinde yürürlüğe koyar.*

57. Söz konusu başvuruya dönülecek olursa Mahkeme, Cumhurbaşkanı'nın 3 Nisan 2013 tarihinde yasal süre içerisinde kabul edilen yasanın geri gönderilmesi kararını aldığı tespit etmiştir. Mahkeme, bu kararın yasal isnadının 84.6 fıkrasının olduğunu da tespit etmiştir.

58. Mahkeme devamında Kosova Anayasası'nın yukarıda zikredilen anayasalarla benzer şekilde Meclis'e yasa geri göndereceği zaman Cumhurbaşkanı'nın gerekçelerini bildirme zorunlu kıldığını tespit etmiştir.

59. Litvanya gibi bazı ülkelerde anayasalar açık bir şekilde cumhurbaşkanının geri gönderilen yasa hakkında değişiklik ve ekleme önerebileceklerini öngörmüştür.

60. Kosova Cumhuriyeti böyle bir durum yok.

61. Aslında Kosova Cumhuriyeti Anayasası Cumhurbaşkanı'nın geri gönderilen yasa hakkında değişiklik önerme hakkının olduğunu belirtmemiştir.

62. Mahkeme, Anayasa'nın 79. maddesi uyarınca Cumhurbaşkanı'nın kendi faaliyet alanlarıyla ilgili yasa teklifi girişiminde bulunabileceğinin bilincindedir.

63. Bu yetki Kosova Meclisi İçtüzüğü'nün 53.1 fıkrasında daha ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Söz konusu hüküm şöyledir:

Kosova Cumhurbaşkanı kendi faaliyet alanıyla ilgili Meclise yasa tasarısı teklifi sunabilir...

64. Meclis İçtüzüğü, açıklama notası, bütçe etkilerinin beyanı gibi yasa tasarısı teklifi vermeye ilişkin 54. madde koşullarını ayrıntılı olarak ele almaktadır.

65. Her halükarda mevcut başvuruda Cumhurbaşkanı Meclis İçtüzüğü'nün ayrıntılarını belirlediği 53.1 fıkrası ile 54. maddesine göre Meclis'e yasa ve/veya değişiklik teklifi sunmaya ilişkin Anayasa'nın 79. maddesinden ileri gelen hakkını kullanmamıştır.

66. Sonuç olarak yukarıda açıklanan olgulara dayanılarak Mahkeme, Anayasa'nın 84(6) fıkrasının belirlediği şekilde Cumhurbaşkanı'nın yeniden görüşülmek üzere yasayı geri gönderme yetkisinin ihlal edilmediğini tespit etmiştir.

Yasa'nın kabulü/oylanması sürecinde Anayasa'nın 80 (4) fıkrasının ihlaline ilişkin olarak

67. Mahkeme, Cumhurbaşkanı tarafından yöneltilen ikinci soruyu cevaplamak ister. Soru şöyledir: 04/L-084 sayılı FSK Mensuplarına Yönelik Emeklilik Yasası oylanırken Kosova Cumhuriyeti Anayasası'nın 80. madde 4. fıkrası ihlal edilmiş midir?

68. Mahkeme, ikinci sorunun ele alınmasının bu anayasal meselenin birinci sorusuna ilişkin bulgularla örtüştüğünün farkındadır.

69. Mahkeme, Kosova Meclisi'nin Anayasa'nın 80.4 fıkrası gereğince açık bir şekilde aşağıdaki yükümlülüğe sahip olduğu görüşündedir:

“...Meclis, üye tam sayısı çoğunluğuyla onayına karar verir...”

70. Ancak Cumhurbaşkanı'nın görüşülmek üzere iade edilen yasada değişiklik önerdiği durumda Kosova Meclisi'nin böyle bir yükümlülüğü yoktur.

71. Anayasa'nın bekçisi ve nihai yorumlayıcısı olmasından bağımsız olarak Mahkeme, bu başvuruda sorulan tüm sorulara cevap vermenin gerekli olduğu görüşündedir.

72. Yasa kabul usullerine göre 80. madde [Yasaların Onaylanması] şunları öngörmüştür:

1. Yasalar, kararlar ve diğer hükümler, bu Anayasayla başka türlü belirlenmedikçe, Meclis tarafından, mevcut ve oy kullanan üyelerin oy çoğunluğuyla onaylanır.

2. Meclis tarafından onaylanan yasaları, Kosova Meclisi Başkanı tarafından imzalanır ve kabul ettiği günden sekiz (8) gün içerisinde imzalandıktan sonra, Kosova Cumhurbaşkanı tarafından ilan edilir.

3. Cumhurbaşkanı yasayı Meclise iade ederse, iade gerekçelerini bildirmelidir. Kosova Cumhurbaşkanı, bir yasayı yalnız bir defa Meclise iade edebilir.

4. Cumhurbaşkanı'nın iade ettiği yasayı Meclis, üye tam sayısı çoğunluğuyla onayına karar verir ve ilgili yasa ilan edilmiş sayılır.

5. Kosova Cumhurbaşkanı, aldığı yasayla ilgili sekiz (8) gün içerisinde imza veya iade kararı almazsa, onun imzası olmadan yasa ilan edilmiş sayılır ve Resmi Gazetede yayımlanır.

6. Yasanın kendisinde başka türlü belirlenmedikçe, Resmi Gazetede yayımlandığı tarihten on beş (15) gün sonra yürürlüğe girer.

73. Mahkeme, Anayasa'nın “mevcut ve oy kullanabilen üyelerin oyçokluğu” ile “üye tamsayısının oyçokluğu” terimleri arasında ayrım yaptığını hatırlatır.

74. Anayasa Mahkemesi 70. madde 86 (4). fıkra, 86(5). fıkra 90(2). fıkra gibi birçok ülke anayasalarında “üye tamsayısı” terimlerinin kullanıldığını belirtmek ister.

75. Anayasa Mahkemesi Kosova Meclisi'nin 120 sandalyeden oluştuğunu hatırlatır. Başka bir deyişle Anayasa'da “üye tamsayısı” terimiyle “120 milletvekilinden” oluşan sayı düşünülmektedir.

76. Dahası Cumhurbaşkanı'nın vetosunun aşılabilmesi için Anayasa'nın 80.3 fıkrasında belirtildiği şekilde Cumhurbaşkanı'nın geri çevirdiği yasanın kabul edilebilmesi için 61 milletvekilinin lehte oy kullanmaları gerekir.

77. Sonuç olarak yukarıda açıklanan olgulara dayanılarak Mahkeme, 04/L-084 sayılı Kosova Güvenlik Güçleri Mensuplarına Yönelik Emeklilik Yasası oylanırken Kosova Cumhuriyeti Anayasası'nın 80. madde 4. fıkrası ihlal edilmediğini tespit etmiştir.

**MAHKEME BU SEBEPLERDEN DOLAYI OYBİRLİĞİYLE AŞAĞIDAKİ KARARA
VARMIŞTIR**

- I. Başvurunun kabul edilir niteliktedir;
- II. Kararda açıklanan olgulara dayanılarak Anayasa'nın 84(6) fıkrasının belirlediği şekilde Cumhurbaşkanı'nın yeniden görüşülmek üzere yasayı geri gönderme yetkisinin ihlal edilmediği tespit edilmiştir.
- III. 04/L-084 sayılı Kosova Güvenlik Güçleri Mensuplarına Yönelik Emeklilik Yasası oylanırken Kosova Cumhuriyeti Anayasası'nın 80. madde 4. fıkrasının ihlal edilmediği tespit etmiştir.
- IV. İşbu karar Yasanın 20.4 maddesi uyarınca taraflara bildirilip Resmi Gazetede yayımlanır.
- V. Karar derhal yürürlüğe girer.

Raportör Yargıç

Anayasa Mahkemesi Başkanı

Altay Suroy, imza

Prof. Dr. Enver Hasani, imza